

הצלת המזון כביטחון חברתי

פתיחה למנחה

בימים אלו מגיעים אלפי ישראלים לתמוך בחקלאות הישראלית בכל רחבי הארץ. חזית הצלת המזון של ישראל, היא חלק ממערכה אזורית הנוגעת לביטחון המזון של כולנו, ויש לה גם השלכות מרחיקות לכת על הלכידות האזורית והערבות ההדדית בישראל. ביטחון מזון בהגדרתו הוא מצב שמזון בריא זמין ונגיש לכולם. המשבר החריף בידיים עובדות בחקלאות ישראל והשמדת היבול ופגיעה בתשתית שנבעה מכך, מערערים את ביטחון המזון של כולנו. ההתגייסות הכללית למבצע הצלת המזון, משמעותה צמצום התלות ביבוא, וצמצום בעליית מחירי התוצרת לשמירה על מחיר מאפשר. ואולם להתנדבות בחקלאות ערך גם באיחוי חברתי ובשיקום אישי מתוך טלטלת המלחמה והתקופה שקדמה לה. דפי הלימוד שלפניך מצטרפים לערכת הפעלה לקבוצות בשטח הכוללת קטעי לימוד והשראה שונים. מטרת דפי לימוד אלו לסייע בהעמקת העיבוד והסיכום של החוויה הקבוצתית לכיתות תיכון לאחר החזרה לכיתה ולאחר סבב המשוב והחיזוקים שקיימתם בשטח. בכדי להעניק מסגרת מרחיבה ומסכמת להתנדבות החקלאית שביצעתם. תודה שהצטרפתם אלינו, מקווים לפגוש אתכם בקרוב בשטח לימי התנדבות נוספים.

שאלות לדפי המקור שלפניך

לאחד את העם בהתיישבות ובעבודת אדמה / דוד בן גוריון

בקשו מהתלמידים לנסח את הטיעונים המרכזיים של המקור במילים שלהם.
מה הזיקה בין אחדות העם לבין בטחון העם לפי הקטע?
מדוע לדעתכם מחבר בן גוריון בין הנושא של ההתיישבות חקלאית לנושא של אחדות חברתית?
מה תפקיד החיבור לאדמה באיחוי העם לדעתכם?

על חזית ההתנדבות בחקלאות / צוריאל אסף

בקשו מהתלמידים לנסח את הטיעונים המרכזיים של המקור במילים שלהם.
מדוע אתם יצאתם להתנדבות חקלאית? שתפו כיצד הייתה החוויה הזו עבורכם?
מדוע חשוב להפשיך לתמוך בחקלאות ובאילו דרכים נוספות תרצו לסייע?

דוד בן גוריון / לאחד את העם בהתיישבות ובעבודת אדמה

שש שנים לאחר הקמת המדינה נושא בן גוריון נאום דרמטי על ההכרח לאחות את הפילוג הישראלי דרך התיישבות וחיבור לקרקע. מדובר באיחוי שאחד מפאייניו הבולטים הינו צמצום הפער שבין מקצועות הרוח ועבודת האדמה, וחיבורם זה לזה בהתנסות חיה.

זהו נאום שכמו מעמיק את מבצע 'אחים' לחקלאות' שלנו כיום בגרסת דורות הקמת המדינה משנת 1954. (שלושת הפסקאות שלהלן לקוחות מתוך הנאום המלא)

הפילוג הישראלי ותפקיד ההתיישבות

אפתח הפעם בסיפור עתיק. פעם ישב חכם גדול ותיאר לתלמידיו איך צריכה להיבנות מדינה טובה. הוא הסביר כיצד ולמה קמה מדינה, איך עובדים בה, ואיך עוזר איש לאחיו, והיכן משכן הצדק במדינה. החכם עמד על כך שהמדינה לא תהיה גדולה ביותר. קם אחד התלמידים ושאל אותו: — מה תעשה מדינה קטנה אם מדינה שכנה תתקיף אותה? ענה החכם: — אם התוקף יהיה אחד — יהיה לא קל לעמוד בפניו, אבל אם שנים יהיו התוקפים — יהיה הרבה יותר קל. התפלאו שומעיו: — כלום יותר קל לעמוד בפני שני אויבים מאשר בפני אחד? ענה החכם ואמר: — אמנם כן. אם השכן יהיה מפולג בתוכו, ובמדינתו ישכנו שני עמים, קל יהיה לעמוד בפניהם; אבל אם השכן יהיה מאוחד — קשה יהיה להתגונן.

אמת זו הוכחה בעליל לפני שש שנים, במלחמת קוממיותנו, כשעמדנו לבדנו בפני שישה אויבים. עמנו היה אחד, מלוכד ומאוחד. אויבנו היו מפוצלים, וניצחנו אותם. וכל החרד לגורל המדינה חייב לדעת שעכשיו אין אנו עוד עם אחד, אלא שני עמים שונים שוכנים בישראל, אם כי שניהם יהודים, ואם חלילה תפרוץ מחר מלחמה (אויבנו עלולים בכל שעה לתקוף אותנו) מצבנו יהיה חמור, ועלינו לתקן המצב הפנימי בעוד מועד...

המשק והנשק- היאחזות באדמה וביטחון גבולות

על ישובינו הוטלו לא רק תפקידים משקיים — לבסס עצמאותנו הכלכלית, אלא גם תפקידים בטחוניים. ישובים חדשים יכולים להיות מקורות כוח וגבורה נוספים, הם יכולים להיות גם מקורות חולשה וסכנה שימוטטו בטחון העם. תושבי תל-אביב וחיפה ונתניה חיים באשליה מסוכנת אם הם סבורים שהם מוגנים ומובטחים. בלי בטחון לצפון ולדרום ולגבולות הארץ במזרח, בלי ישוב מבוצר ובוטח בכוחו בגליל, בדרום, בנגב ולאורך הגבולות המזרחיים אין בטחון לשום ישוב בארץ. כולנו יושבים בסירה אחת.

יש להרוס המחיצה בין עבודת-כפיים ועבודת-הרוח

... אנו שואפים להרוס המחיצה בין עבודת-כפיים ובין עבודת-הרוח עד כמה שאפשר. ברור שגם מחיצה זו לא תיעקר במטה-קסם, ולא נהפוך בן-לילה כל פועל וחקלאי לבוגר אוניברסיטה, וכל בוגר אוניברסיטה לפועל ולאיכר, אבל יש להפחית עד כמה שאפשר המרחק שבין עובדי-הרוח ובין עובדי-הגוף. מחוץ לאנשי-מדע מעטים הדרושים לחינוך מדעי או למחקר צרף במוסדות מדע עליונים, על איש המדע ועובדי הרוח לשבת יחד עם העובדים ובין העובדים. יש זיקה הדדית בין השנים. על איש המדע להאציל ידיעתו ופרי חקירתו לעובדי אדמה ולפועלי החרושת, ועליו גם ללמוד מהנסיון המעשי של העובדים. מדע יש למצוא לא רק בספרים ובמעבדות, אלא בטבע ובעבודה ובנסיון יום-יום. ספרי-החיים הוא הספר החשוב והמקום העשיר ביותר לכל איש רוח אמת. אנשי העבודה ואנשי המדע והרוח זקוקים זה לזה ועלולים להפרות איש את רעהו במגעם המעשי המתמיד.

הצלת המזון כביטחון חברתי

על חזית ההתנדבות בחקלאות

צוריאל אסף

החקלאות הישראלית היא הקרקע המזינה עליה כולנו גדלים, ואנחנו פוגשים את התוצרת שלה כמעט בכל ארוחה. אנחנו נהנים להתפעל מנופי המטעים והשדות המטופחים כמעט בכל יציאה לשיטח הפתוח, אבל האמת היא שאנחנו גם נשענים על אחיזת המשקים בקרקע לצרכי ביטחון והגנת הגבולות בחירום ובשגרה. והנה הגיעה שעת מבחן חריפה כשחקלאי ישראל נקלעו למשבר חמור ומשקים רבים הגיעו לסף קריסה, ומי יעמוד להם בעת הזאת? מסתבר שהעם כולו מתגייס למשימה הזו בתנופה אדירה, ומסתבר גם שיותר ממה שאנחנו באים לסייע אנו נתרמים מכך בחזרה.

בעקבות המלחמה נקלע ענף החקלאות למשבר ידיים עובדות חריף. ישנם פועלים שנרצחו או נחטפו. ואלפים רבים של פועלים זרים עזבו את ישראל, כשבמקביל ישנה פגיעה משמעותית באפשרות העסקה של קבוצות עובדים מאזורים נוספים. לכך מצטרפת העובדה שחלק קטן מהחקלאים עצמם נפגעו באופן ישיר ושרבים אחרים מהם גויסו בצו שמונה ונעדרים מהמשקים. מצב זה הוביל לכך שיבול רב הושמד בשיטחי הגידול מבלי יכולת לקטוף ולאסוף אותו. שיטחי גידול רבים נותקו מהשקיה בכדי לחסוך את עלות המים בהעדר אפשרות להמשיך ולגדל. המחסור התחיל להיות מורגש בזמינות ובמחיר המזון הטרי בישראל, ומשקים רבים הגיעו לסף קריסה.

לנוכח מצב זה יצא ארגון השומר החדש בשיתוף התארגנויות נוספות למבצע הצלת המזון של ישראל- אחים לחקלאות. בעת כתיבת שורות אלו מגיעים לשיטח שלושת אלפים עד חמשת אלפים ממתנדבי השומר החדש בכל יום, מכל מקום, לכל מקום. מתנדבים פרטיים לצד קבוצות מאורגנות. מחברות מסחריות ועד למערכת החינוך. מהעיר ומהכפר, משמאל וימין, מצפון ומדרום חילונים דתיים וחרדים. כוח המתנדבים המרגש הזה משנה את המצב הוותיק במשקים רבים, מציל יבול רב שממשיך להגיע ולהזין את כולנו. מהשיטח מגיעות עוד ועוד עדויות של חקלאים שמספרים כיצד הסיוע והתמיכה של המתנדבים הם האור היחיד בעת הזאת שמחזיק את המשק שלהם ומאפשר להם להמשיך ולגדל. אבל מרגשות לא פחות עדויות המתנדבים עצמם על השינויים שהיציאה לשיטח מביאה לחייהם. יותר ויותר מתנדבים מספרים על המפגש הישראלי הייחודי המתרחש בשיטח באחוות ההתנדבות, ועל מקור התמיכה הרגשית החיוני שחוות החיבור לאדמה יוצרת. מצע הגידול מחבר אותנו לשורשים שלנו בימים בהם הנפש מטולטלת מהחדשות הקשות, ורבים מוצאים בעבודת האדמה איכות משקמת ומרפאת. כדי לתת מילים לחוויה כזו אבקש להביא כאן את מילותיה של האקו-פסיכולוגית והמשוררת אניטה בארוס: "ללכת הרחק- ובבוקר להתעורר תחת שמים חדשים ולמצוא בהם את עצמך. שם במקום בו אף פעם לא היית קודם, לחוש במי שתמיד היית, ובאותו זמן לחוש שמשהו בליבך נולד מחדש, וקם לחיים מהרגע שהגעת."

לסיום כדאי לשאול אולי גם אתם שמתם לב לטעם המיוחד של הסלט האחרון שחתכתם? מרב הסיכויים שחלק ממנו הגיע אליכם בזכות המתנדבים שלנו, ויש סיכוי לא מבוטל שגם אתם כבר יצאתם לשיטח ושיש לכם יש חלק בטעם הטוב בירקות שאני הולך עכשיו לחתוך לסלט שלי.

